

Моніторинг якості вищої освіти в Україні та Німеччині: компаративний аспект

Ольга В. Чорна

Криворізький державний педагогічний університет,
просп. Гагаріна, 54, Кривий Ріг, 50086, Україна

tschornaja7@gmail.com

Анотація. У статті розкрито особливості функціонування систем моніторингу якості вищої освіти в Україні та Німеччині на сучасному етапі з урахуванням національних традицій, історичного досвіду та менталітету населення, закріплених також на законодавчому рівні. Оцінці підлягає співвідношення впливу державної адміністрації у сфері освіти та незалежних громадських організацій (агентств) на характер та якість моніторингових процедур, оскільки залучення суспільства до моніторингу якості вищої має бути невід'ємною складовою повноцінної системи освіти. Зважаючи на специфіку ступеневої системи регіонального моніторингу якості вищої освіти в Німеччині, було показано роль Конференції ректорів закладів вищої освіти у цьому питанні. Для унаочнення полярності позицій українських та німецьких університетів у світових рейтингах (наприклад, The Times Higher Education World University Rankings, World University Rankings) наведено статистичні дані останніх років. Результати порівняльного аналізу підходів до забезпечення та моніторингу якості вищої освіти в Німеччині та Україні, діяльності суб'єктів моніторингу у двох країнах на всіх рівнях, починаючи від національного і, закінчуючи рівнем навчального закладу, представлено у вигляді зведеної таблиці. Остання демонструє концептуальні та функціональні компоненти моніторингу: мета моніторингу, об'єкти моніторингу, рівні та суб'єкти, громадськість ініціатива, пріоритетність рівнів моніторингу, домінуючі принципи, загальна орієнтація та порядок моніторингу якості вищої освіти. У статті визначено перспективи використання елементів прогресивного міжнародного досвіду організації системи моніторингу якості вищої освіти для реформування національної вищої школи, що є необхідним етапом процесу її входження до загальноєвропейського освітнього простору.

Ключові слова: система моніторингу якості вищої освіти, рейтинг університетів, рівні моніторингу, міжнародний моніторинг, національний моніторинг, регіональний моніторинг, місцевий моніторинг, об'єкти моніторингу, суб'єкти моніторингу.

1 Вступ

Дійсний функціональний стан системи моніторингу якості вищої освіти України потребує оптимізації. Одним із напрямів вирішення проблеми є використання досвіду інших держав. Змістовного аналізу

концептуально визначеного темою статті явища з використанням інструментарію порівняльної педагогіки на рівні самостійного дослідження досі не проводилося.

Метою роботи є зіставний аналіз систем моніторингу якості вищої освіти двох країн-учасниць Болонського процесу та визначення перспектив використання елементів прогресивного досвіду Німеччини в умовах реформування вищої школи України.

2 Теоретична основа та методи дослідження

Існує чимало наукових праць українських та німецьких учених, які розкривають зміст окремих елементів аналізованого поняття. В ряді робіт автори вдаються до цілісного аналізу інтегрального категоріального утворення «моніторинг якості вищої освіти» (І. Бабин, Ю. Бобало, А. Загородній, О. Локшина, В. Павлиш, Ю. Романенко, С. Шевченко та ін.). У якості методів дослідження було використано порівняльно-історичний аналіз процесів і явищ освітнього середовища та теоретичне узагальнення з формулюванням висновків і рекомендацій з використання досвіду Німеччини для вдосконалення системи моніторингу якості вищої освіти України.

3 Виклад основного матеріалу

Проблема ефективності (як економічна категорія) та якості (поняття соціальне, морально-етичне, аксіологічне й економічне одночасно) насправді є перманентною і супроводжує систему вищої освіти від її виникнення. В класичних німецьких університетах XVI–XVIII століть вона вирішувалася самою університетською спільнотою шляхом забезпечення відповідності показників успішності студентів вимогам статутів, які регулювали курікулум, обумовлювали порядок вивчення дисциплін, визначали періоди навчання і складання екзаменів, детермінували процедуру присудження наукових ступенів, вимоги до якості підготовки та інші складові навчального процесу. Згодом така свобода (*libertasstatuendi*) була значно обмежена державою, яка поступово перейняла на себе функцію кваліфікаційної атестації випускників [1, с. 333].

За Тлумачним словником німецької мови (DUDEN) якість — сукупність характерних (у т. ч. хороших, позитивних) властивостей предмета, особистості, результатів діяльності ([gute] Qualität). Посилаючись на концепцію «загального управління якістю» (Total Quality Management — TQM) [2], О. І. Ляшенко трактує якість як

збалансовану відповідність процесу, результату та самої освітньої системи цілям, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти [3].

Поняття «моніторинг» та «система моніторингу» не знайшли донині єдиного тлумачення як в україномовних, так і в німецькомовних джерелах. Щоправда суть їх розуміється однаково.

Слово «моніторинг» походить від англійського *monitoring*, яке українською найчастіше перекладається як «спостереження» або «контроль». У цьому сенсі говорити про його фактичне, а не термінологічне існування можна вже відносно Гейдельберзького університету (1385) та Берлінського університету, що нині носить ім'я Гумбольдтський (1810).

В чисельних документах супроводу Болонського процесу, в матеріалах заснованої в 2000 році на правах консультативного члена Болонської реформи Європейської асоціації (спершу мережі) із забезпечення якості вищої освіти (ЄМЗЯ) англійською — the European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) моніторинг постійно розглядається як інструментарій забезпечення ефективного функціонування вищої школи [4]. Це визнано Україною й Німеччиною як країнами-підписантами декларації.

Об'єктами моніторингу в Німеччині й Україні є вищі навчальні заклади різних типів, рівнів, форм власності. Суб'єктами — органи і структури державного управління освітою та незалежні громадські організації (агенції). Питома вага їх і впливовість на характер та якість моніторингових процедур у двох країнах істотно різняться.

Важливим моментом є визначення рівнів, на яких система забезпечення якості вищої освіти повинна створюватися: міжнародний, національний, інституційний.

В нинішніх умовах глобалізації економіки та ринку праці завданням вищої школи, як інституту підготовки кваліфікованого кадрового ресурсу, є консолідація зусиль суб'єктів єдиного освітнього простору і забезпечення відповідності результатів своєї діяльності загальноприйнятим стандартам якості. Дієвим механізмом практичного вирішення цієї проблеми є міжнародний моніторинг. «Глобальний» рівень рейтингів ЗВО представлений розлогою мережею незалежних агенцій. «Слід підкреслити, що практично всі вони спрямовані на оцінку декількох агрегованих показників, склад яких варіюється залежно від цілей та спрямованості рейтингу. Так, наприклад, Академічний рейтинг університетів світу (ARWU) [7] охоплює здебільшого показники, які стосуються наукової активності викладачів університету, зокрема: кількість випускників та співробітників — лауреатів Нобелівської

або Філдсовської премії, кількість часто цитованих дослідників у 21 категорії, кількість статей, що надруковані в журналах Nature або Science, індекси цитування для природничих та гуманітарних наук ISI, індекси журналів, розмір університету. Рейтинг Times Higher Education World University Rankings [8] охоплює 13 базових показників, які поєднано до п'яти категорій: викладання (навчальне середовище), міжнародне представлення (участь в процесі викладання та навчання іноземних викладачів та студентів), промислові винаходи та інновації, обсяги, доходи та репутація за науково-дослідними роботами, а також рівень цитування... Окремо слід відмітити групу рейтингів, які спираються на результати обробки Інтернет запитів, тобто веб-метричні рейтинги, які останнім часом набувають все більшої популярності. Слід зазначити, що в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій прагнення ЗВО до підвищення своїх позицій у таких рейтингах спонукають університети бути більш відкритими, прозорими та мобільними» [5, с. 186–187]. Узгодженість національних і міжнародних рейтингів, принципове дотримання прийнятих на другому скликанні IREG Берлінських принципів ранжирування вищих навчальних закладів [6], усвідомлення необхідності реалізації світових стандартів значною мірою пояснюють досягнення Німеччиною полярних українським показників.

На національному рівні, як відзначає Ю. А. Романенко, функції моніторингу якості вищої освіти, (діагностична, прогностична, управлінська, організаційна, інформаційна, аналітична, дослідницька, педагогічна, адаптаційна) реалізуються в різнорівневій структурі, яка складається з внутрішнього (індивідуального, локального) та зовнішнього моніторингу.

Моніторинг індивідуальний, як підсистема локального, передбачає оцінку особистісних досягнень кожного студента й викладача. Локальний (внутрішньовишівський) моніторинг якості освіти передбачає: а) автотестування — самооцінку своїх досягнень кожним студентом (викладачем); б) педагогічний моніторинг — реалізується кожним викладачем у поточному та підсумковому оцінюваннях навчальних досягнень студентів; в) адміністративний моніторинг — здійснюється адміністрацією в системі внутрішньовишівського керівництва та контролю. Зовнішній моніторинг якості вищої освіти здійснюється на двох рівнях — регіональному та загальнодержавному [9]. Нижче вдамося до порівняння діяльності функціональних структур двох держав, які опікуються процедурами моніторингу на відповідних рівнях.

Система контролю і моніторингу якості вищої освіти в нашій країні в цілому є прерогативою МОНУ та ряду підзвітних безпосередньо йому спеціалізованих організацій, зокрема Державній інспекції навчальних закладів України. Ними в повному обсязі супроводжується реалізація державної освітньої політики; здійснюється контроль за виконанням навчальними закладами положень Конституції, законів України та інших нормативно-правових актів з питань освіти; здійснюються планові заходи державного нагляду (контролю) у системі вищої освіти; відстежується виконання державних стандартів суб'єктами надання освітніх послуг; здійснюються процедури ліцензування й акредитації; відслідковується функціональна відповідність вищої освіти країни та окремих ВНЗ вимогам погоджених Україною міжнародних стандартів, запитам ринку праці; визначається рейтинг вищих навчальних закладів, проводиться моніторинг якості підготовки учнів та студентів тощо [10].

Загальновідомо, що в Німеччині протягом тривалого періоду моніторинг якості вищої освіти, фактично, обмежувався локальним (індивідуальним, внутрішнім у ЗВО) та зовнішнім регіональним рівнями. Навіть Національну акредитаційну раду федерального рівня в Німеччині було створено тільки в 1998 році, після приєднання до Болонського процесу. До цього державні виші отримували акредитаційні сертифікати за умовною спрощеною процедурою. Акредитація недержавних — здійснювалася Міністерствами освіти земель у рамках регіональних законодавств. Втручання в діяльність ЗВО регіональних органів управління (Міністерств освіти земель) зводилося до вноrmування питань кадрового забезпечення і погодження відкриття нових спеціальностей. Однак після 1995 року підходи змінилися на користь посилення зовнішніх факторів забезпечення якості та зміцнення позицій Конференції ректорів вищих навчальних закладів у цьому питанні. З тих пір система регіонального моніторингу якості вищої освіти почала здійснюватися за ступеневою схемою, дещо схожою на процедуру ліцензування та акредитації в Україні. На першому етапі ЗВО здійснює самоатестацію і подає відповідний звіт, який містить інформацію про кадрове, матеріально-технічне та організаційно-методичне забезпечення, результативність навчальної, науково-дослідної, спортивно-масової роботи і т. д. (Досі нагадує самоаналіз перед акредитацією). Визначальну роль при формулюванні висновків самоатестаційної експертизи відіграють результати обов'язкового анкетування студентів. Подібного не можна сказати про українські реалії, однак найістотніші відмінності в

іншому. Наступним після вивчення матеріалів самоатестації етапом стає перевірка спеціально створюваною Конференцією ректорів атестаційною комісією конкретної освітньої програми (напряму підготовки) в усіх навчальних закладах регіону одночасно. Висновки про якість підготовки фахівців робляться на підставі порівняльного аналізу і є загальнодоступними [11].

Суб'єктами регіонального рівня державного моніторингу (більше контролю) в областях України є Управління (Головні управління, Департаменти) освіти і науки обласних державних адміністрацій. Вони окрім іншого покликані оцінювати якість підготовки фахівців і забезпечувати ефективність функціонування мережі вищих навчальних закладів з урахуванням специфічних особливостей та потреб регіонального сектору економіки; прогнозувати розвиток вищої освіти в регіоні; визначати ефективність реалізації на підвідомчих територіях державних освітніх реформ та міжнародних проектів і под. [12]. Однак реалізувати ці завдання в повному обсязі відносно ЗВО III–IV рівнів акредитації складно, оскільки вони обласним управлінням освіти й науки не підпорядковані

На регіональному рівні доречно порівняти діяльність схожих за формальними ознаками структур, таких як Конференція ректорів вищих навчальних закладів землі (Німеччина) та Рада ректорів вищих навчальних закладів області (Україна). Обидва колегіальні органи об'єднують у своєму складі ректорів ЗВО певної адміністративної території, однак цим їх подібність вичерпується. Конференція наділена найширшими повноваженнями і повнотою відповідальності за забезпечення якості вищої освіти регіону, а Міністерство освіти землі їй у цьому сприяє.

Відповідно до п.п. 1.4. Положення про ради ректорів (директорів) вищих закладів освіти України, затвердженого Наказом Міністерства освіти України від 12 травня 1996 року №146, «Рішення рад ректорів (директорів) вищих закладів освіти мають характер рекомендації з питань, що входять до їх компетенції». Щоправда, п.п. 2.7. передбачено, що «За дорученням Міністерства освіти України Ради можуть здійснювати перевірку діяльності окремих вищих закладів освіти» [13], однак на практиці навіть ця, далеко не моніторингова, позиція не знаходить реалізації. Український аналог Конференції ректорів залишається консультативно-дорадчим органом при голові облдержадміністрації. І хоч в окремих випадках на місцях переліком завдань ради передбачається, наприклад, «супровід і моніторинг розробки та реалізації наукових проектів» [14], конкретно визначених

моніторингових функцій у контексті забезпечення якості вищої освіти вона не виконує.

При всій важливості охарактеризованих вище рівнів головну роль у забезпеченні якості підготовки фахівців у ЗВО Німеччини традиційно відіграє локальний (у т. ч. індивідуальний) внутрішньовишівський моніторинг. По-перше, в структурі спеціальностей існують постійнодіючі комісії, відповідальні за навчальний процес, по-друге — результативність освітнього процесу є питанням компетентності, відповідальності і справою честі кожного науково-педагогічного працівника. «Нині основною тенденцією в галузі забезпечення якості вищої освіти стає зміщення центру ваги із зовнішнього контролю якості освітнього процесу та його результатів на базі національної системи атестації й акредитації на внутрішню самооцінку (самообстеження) вищих навчальних закладів на основі певних моделей менеджменту якості. Це забезпечує перенесення відповідальності за якість і оцінювання якості туди, де воно має здійснюватися, — у вищий навчальний заклад, і призводить до істотної економії матеріальних і трудових ресурсів, що виділяються на проведення зовнішньої експертизи» [15, с. 29]. Відповідна практика реалізується в контексті стратегічних орієнтирів Берлінської конференції Міністрів освіти країн учасниць Болонського процесу 2003 року та Берлінського комюніке [16].

Важливо відзначити принципове ставлення студентів до процедур вимірювання, контролю, оцінки результатів навчально-пізнавальної діяльності. В поведінці останніх украї рідко проявляються алогізми, подібні списуванню, послуговуванню сторонньою допомогою під час виконання самостійних навчальних завдань та іншим намаганням видати результати чужої праці за свої. Головною відмінністю німецької системи моніторингу якості вищої освіти від української та її перевагою є те, що найбільш зацікавленою в об'єктивній оцінці своїх досягнень стороною залишається саме студентство.

Невід'ємною складовою повноцінної системи моніторингу якості вищої освіти має бути залучення до процедури суспільства — громадських організацій, профспілкових функціонерів, батьків, потенціальних роботодавців і всіх небайдужих людей. У Німеччині відповідний аспект враховується, оскільки державна моніторингова політика зорієнтована на забезпечення максимальної прозорості.

В Україні моніторинг якості вищої освіти досі монополізований державною, хоч на необхідність руйнації застарілих стереотипів неодноразово зверталась увага. «Тому одним з основних критеріїв

запровадження моніторингових досліджень органами державного управління та наступної оцінки ними якості вищої освіти має бути міра її соціальності... Соціальність вищої освіти, належність державного управління якістю вищої освіти до соціального управління дає підстави для легітимізації громадськості як органу, при допомозі якого формується проблематика вищої освіти і скеровується її розв'язання» [17, с. 234].

Таблиця 1. Порівняльний аналіз підходів до забезпечення та моніторингу якості вищої освіти в Німеччині й Україні

Оціночна позиція	Німеччина	Україна
1. Об'єкти моніторингу		
Мережа ЗВО	Розгалужена, ЗВО різних типів	Розгалужена, ЗВО різних типів і рівнів акредитації
Форма власності ЗВО	Державна (переважає), муніципальна, приватна	Державна (переважає), комунальна, приватна
2. Рівні та суб'єкти моніторингу		
<i>Державне підпорядкування</i>		
Національний	Конференція Міністрів освіти земель, Федеральне Міністерство освіти (BMBF)	Міністерство освіти (МОНУ), Державна інспекція навчальних закладів України
Регіональний	Конференція ректорів землі Міносвіти землі	Управління освіти ОДА Рада ректорів області
Внутрішній ЗВО	Постійнодіючі комісії за спеціальностями Ректорат	Ректорат Навчальний відділ
<i>Суспільна ініціатива</i>		
Громадські моніторингові організації	Впливові незалежні агенції, асоціації роботодавців, рейтингові компанії, інформаційні ресурси	Поодинокі пілотні проекти, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти

Продовження Таблиці 1

Оціночна позиція	Німеччина	Україна
<i>Пріоритетність рівнів моніторингу</i>		
Рівні моніторингу	Індивідуальний Внутрішній ВНЗ Регіональний Національний	Національний Регіональний Внутрішній ВНЗ Індивідуальний
3. Концептуальні засади та особливості системи моніторингу		
Мета	Забезпечення відповідності Європейським стандартам та постійне підвищення якості вищої освіти	Контроль якості вищої освіти відповідно до вимог державних освітніх стандартів
Спрямованість	Особистісно-суспільно-державна Визначається споживачами освітніх послуг, потребами ринку праці	Державно-адміністративна Визначається діючим законодавством
Принципи	Автономії моніторингових агенцій, сумісності (з базами міжнародних моніторингів), нормативності (міжнародної)	Централізації, державного адміністрування, сумісності (з державними базами даних), нормативності (державної)
Процедура моніторингу якості вищої освіти	Динамічна, варіабельна, спрямована на постійне вдосконалення	Статична, неадекватна вимогам часу

Компаративний аналіз термінології, показників спорідненості й відмінності процесу забезпечення якості вищої освіти двома країнами — учасницями Болонського процесу дозволяє скомпонувати узагальнені результати в таблиці 1. У якості висновку до цієї статті, ми маємо підстави з повною достовірністю стверджувати, що німці, тверезо

оцінюючи недоліки й акумулюючи переваги окремих складових різних систем моніторингу якості вищої освіти, у т. ч. французької, британської та американській (США), зберігають свою виважену і принципову — класично німецьку позицію, яка давно оцінена цілим світом і вміщається в таку всеохоплюючу і ніяк не кон'юнктурну категорію як «німецька якість». Від 6 до 16 позицій щороку в «Топ 50» світового рейтингу університетів The Times Higher Education World University Rankings від 32 до 38 — у «Топ 500» світового рейтингу університетів (Academic Ranking of World Universities) за 2010–2019 рр. є красномовним цьому підтвердженням. Що ж до здобутків України, то в рейтингу університетів світу World University Rankings 2020 кращий результат серед вітчизняних ЗВО показує Національний університет «Львівська політехніка» зайнявши позицію в проміжку 801–1000 [18]. Навряд чи варто шукати переконливіші аргументи на користь доцільності використання німецького досвіду реформування вищої школи, особливо в умовах, коли в Україні розпочало роботу Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Література

1. Müller R. A. Student Education, Student Life / Rainer A. Müller // A History of the University in Europe: Volume II, Universities in Early Modern Europe (1500–1800) / Eds. : Hildede Ridder-Symoens, Walter Rüegg. — Cambridge : Cambridge University Press, 1996. — P. 326–353.
2. Charantimath P.M. Total Quality Management / Poornima M. Charantimath. — Delhi : DorlingKindersley, 2009. — 272 p.
3. Liashenko O.I. Stratehiia yakosti yak osnova osvithoi polityky krain svitu / Oleksandr Liashenko // Monitorynh yakosti osvity: svitovi dosiahnennia ta ukrainski perspektyvy : posibnyk / za zah. red. O.I. Lokshynoi — K. : K.I.S., 2004. — S. 9–14.
4. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity / Yevropeiska asotsiatsiia iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. — K. : Lenvit, 2006. — 35 s.
5. Yermoshkina O. V. Zabezpechennia pidvyshchennia reitynhu vyshchykh navchalnykh zakladiv v protsesi intehratsii u mizhnarodne naukove ta osvitnie spivtovarystvo / O. V. Yermoshkina // Naukovo-praktychna konferentsiia «Udoskonalennia systemy monitorynhu zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity Ukrainy» : zbirnyk tez dopovidei. — Dnipropetrovsk : DVNZ «NHU», 2013. — С. 186–191.

6. Berlin Principles on Ranking of Higher Education Institutions / International Ranking Expert Group, UNESCO European Centre for Higher Education, Institute for Higher Education Policy in Washington. — Berlin. — 2006. — 3 p.
7. Academic Ranking of World Universities 2011 [Elektronnyi resurs] / Academic Ranking of World Universities // Shanghai Ranking Consultancy. — 2014. — URL: <http://www.shanghairanking.com/ARWU2011.html>
8. The essential elements in ourworld-leading formula [Elektronnyi resurs] / The Times Higher Education World University Rankings. — [London], 2015. — URL: <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014-15/world-ranking>
9. Romanenko Yu. A. Monitorynh yakosti vyshchoi osvity / Yu. A. Romanenko // Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. — № 22 (257), Ch. I. — 2012. — S. 64–71.
10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu inspektsiiu navchalnykh zakladiv Ukrainy: Ukaz vid 8 kvitnia 2011 roku № 438/2011/ Prezydent Ukrainy — Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. — 26.04.2011. — № 29. — S. 194, stattia 1246, kod aktu 56027/2011.
11. Zur Weiterentwicklung des Akkreditierungssystems: Gestaltung des Institutionellen Qualitätsaudits : Entschließung der Mitgliederversammlung am 24. April 2012 [Elektronnyi resurs] / Hochschulrektorenkonferenz. — [Berlin], 2012. — URL: <http://www.hrk.de/positionen/gesamtlste-beschluesse/position/convention/zur-weiterentwicklung-des-akkreditierungssystems-gestaltung-des-institutionellen-qualitaetsaudits/>
12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Holovne upravlinnia osvity i nauky Dnipropetrovskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii [Elektronnyi resurs] : Rozporiadzhennia vid 05.08.2009 r. № R-397/0/3-09 / Dnipropetrovska oblasna derzhavna administratsiia. — 2009. — URL: http://search.ligazakon.ua /1_doc2.nsf/link1/DN090103.html
13. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro rady rektoriv (dyrektoriv) vyshchykh zakladiv osvity Ukrainy : Nakaz vid 12 travnia 1996 roku № 146 [Elektronnyi resurs] / Ministerstvo osvity Ukrainy. — 1996. — URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0294-96>
14. Pro vnesennia zmin do Polozhennia pro radu rektoriv vyshchykh navchalnykh zakladiv pry holovi oblderzhadministratsii :

- Rozporiadzhennia vid 23 travnia 2013 roku №R-439/0/3-13 [Elektronnyi resurs] / Holova Dnipropetrovskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. — 2013. — URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/DN130180.html
15. Bobalo Yu. Zaprovadzhennia ta vykorystannia bolonskykh instrumentiv prozorosti v yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity / Yurii Bobalo, Volodymyr Pavlysh, Anatolii Zahorodnii, Ivan Babyn // *Vyshcha shkola: naukovo-praktychne vydannia*. — № 1 (115). — Kyiv. — 2014. — S. 19–31.
 16. Realising the European Higher Education Area : Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003 / Conference of Ministers responsible for Higher Education. — Berlin. — 2003. — 9 p. — (Bologna process).
 17. Shevchenko S. O. Sutnist, spetsyfika y osoblyvosti monitorynhu yak dzherelnoho bazysu dlia otsiniuvannia yakosti vyshchoi osvity / S. O. Shevchenko // *Naukovo-praktychna konferentsiia «Udoskonalennia systemy monitorynhu zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity Ukrainy» : zb. tez dopovidei*. — Dnipropetrovsk: DVNZ «NHU», 2013. — S. 228–234.
 18. World University Rankings 2020 [Elektronnyi resurs] / World University Rankings // Times Higher Education. — 2020. — URL: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/world-ranking#!/page/0/length/25/name/Lviv/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats

Monitoring of quality of higher education in Ukraine and Germany: comparative aspect

Olga V. Chorna

Kyryvy Rih State Pedagogical University, 54, Gagarina Ave.,
Kyryvy Rih, 50086, Ukraine
tschornaja7@gmail.com

Abstract. The article describes the peculiarities of the monitoring systems of higher education quality in Ukraine and Germany at the present stage, taking into account the national traditions, historical experience and mentality of the population, also enshrined at the legislative level. The impact of public administration in the field of education and independent public organizations (agencies) on the nature and quality of monitoring procedures should be evaluated, since the involvement of society in monitoring the quality of higher education should be an integral part of a full-fledged education system.

Given the specifics of the step-by-step system for regional monitoring of the quality of higher education in Germany, the role of the Conference of Rectors of Higher Education Institutions in this issue was demonstrated. Recent years' statistics are used to illustrate the polarity of Ukrainian and German universities positions in world rankings (for example, The Times Higher Education World University Rankings and World University Rankings). The results of a comparative analysis of the approaches to higher education quality assurance and monitoring in Germany and Ukraine, the activities of monitoring entities in the two countries at all levels, starting from the national level and ending with the level of the educational institution, are presented in a summary table.

The table demonstrates also the conceptual and functional components of quality monitoring: the purpose of the monitoring, the objects of monitoring, the levels and entities, the public initiative, the priority of the monitoring levels, the dominant principles, the overall orientation and monitoring of the quality of higher education. The article outlines the prospects of using elements of the progressive international experience of organizing a monitoring system of higher education quality to reform the national higher school, which is a necessary step in the process of its entry into the European Higher Education Area.

Keywords: monitoring system of higher education quality, University rankings, levels of monitoring, international monitoring, national monitoring, regional monitoring, local monitoring, monitoring objects, monitoring actors.